

1270 (2021-2022) – Nr. 1
ingediend op 2 mei 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Joris Nachtergaele en Johan Deckmyn

over Oekraïne

*Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden,
Internationale Samenwerking en Toerisme:*

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Emmily Talpe, Bart Tommelein;
Staf Aerts, Tine Van den Brande;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:

Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Orry Van de Wauwer, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Marino Keulen;
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneeckhout;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1. Toelichting door minister-president Jan Jambon	4
1.1. Stand van zaken met betrekking tot de oorlog, de vredesgesprekken en de mensenrechtenschendingen	4
1.2. Europees, Belgisch en Vlaams beleid	5
1.3. Europese sanctiepakketten	6
1.4. Controle op strategische goederen	7
1.5. Positionering van grootmachten als China en niet-Europese landen ten aanzien van de sancties	8
1.6. Energieafhankelijkheid	8
1.7. Voedselzekerheid	9
1.8. Fake news	10
1.9. Opvang van Oekraïense vluchtelingen en financiering van de crisis	10
1.10. Defensie en de bezorgdheid over buitenlandse inmenging in Vlaamse bedrijven	12
2. Vragen van de leden	13
2.1. Tussenkoms van Johan Deckmyn	13
2.2. Tussenkoms van Joris Nachtergaele	13
2.3. Tussenkoms van Emmily Talpe	13
2.4. Tussenkoms van Karl Vanlouwe	13
2.5. Tussenkoms van Staf Aerts	14
3. Antwoord van minister-president Jan Jambon	14
Gebruikte afkortingen	16
Bijlage: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op 19 april 2022 hield de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme een gedachtewisseling over Oekraïne, met Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management.

Vooraf konden de fracties hun vragen aan het kabinet van de minister-president bezorgen. Ze zijn samen met omgezette vragen om uitleg opgenomen in de bijlage op de [dossierpagina](https://www.vlaamsparlement.be/dossierpagina) op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting door minister-president Jan Jambon

Minister-president *Jan Jambon* spreekt woorden van waardering voor de grote betrokkenheid van de commissie bij de gebeurtenissen in Oekraïne, die eens te meer is gebleken uit de ongeveer honderdvijftig vragen die hij ontving over het onderwerp. Hij heeft zijn antwoorden ingedeeld volgens tien thema's.

1.1. Stand van zaken met betrekking tot de oorlog, de vredesgesprekken en de mensenrechtenschendingen

Ten eerste waren er heel wat vragen die peilden naar de stand van zaken met betrekking tot de oorlog, de vredesgesprekken en de mensenrechtenschendingen. De minister-president hoopt uiteraard dat er snel een einde komt aan het conflict, maar iedereen ziet dat de bombardementen en gevechten onverminderd voortgaan. Het Russische regime hanteert een harde retoriek over het Oekraïense volk, met talloze verwijzingen naar zogenaamde nazistische invloeden. In een dergelijk klimaat ligt een vredesoplossing niet voor de hand.

Het is belangrijk om in eerste instantie tot een staakt-het-vuren te komen, zodat de menselijke tol niet nog verder oploopt. Op basis daarvan zouden er effectieve onderhandelingen aangevat kunnen worden voor een duurzame oplossing, eventueel met behulp van een bemiddelaar. Het is onmogelijk voorspellingen te doen over de timing.

Wat de Russische oorlogsmisdaden betreft, veroordeelden de EU-instellingen in de strengst mogelijke bewoordingen de gruweldaden in Boetsja. Ze stelden dat de Russische autoriteiten ervoor verantwoordelijk zijn en dat de plegers van oorlogsmisdaden, evenals hun politieke en militaire oversten, verantwoording zullen moeten afleggen. De minister-president steunt die sterke reactie volop.

In dat verband wijst hij erop dat het Internationaal Strafhof al sinds 2013 onderzoek voert in Oekraïne en een uitgebreid mandaat heeft om ook de meest recente gebeurtenissen te onderzoeken. Wat hem betreft, vallen daaronder ook de aantijgingen inzake het gebruik van clustermunitie, en de misdaden begaan door Wagnerhuurlingen. Naast het Internationaal Strafhof richtte ook de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties op 4 maart 2022 een onafhankelijke onderzoekscommissie op om alle vermeende mensenrechtenschendingen te onderzoeken. Ook ngo's als Human Rights Watch voeren onderzoek uit op het terrein.

Wat specifiek de situatie in Marioepol betreft, heeft het Rode Kruis slechts een zeer beperkte toegang tot de stad door de onveilige situatie, maar het probeert zo goed mogelijk de uittocht van burgers uit deze stad te faciliteren. Het blijft zeer moeilijk om humanitaire corridors te organiseren voor de evacuatie van burgers. De Europese Unie maakte al 550 miljoen euro vrij voor de humanitaire noden, met uiteraard aandacht voor medische hulpgoederen. De grootste uitdaging bestaat er momenteel in om de beschikbare medische goederen tot bij de mensen te krijgen die ze nodig hebben.

Zoals de commissie weet, maakte de minister-president bij de start van het conflict snel fondsen vrij voor de Poolse hulporganisatie PCPM en het Rode Kruis. Zij maken daarvan goed gebruik om Oekraïense vluchtelingen te steunen, evenals andere mensen die het nodig hebben.

Naast de menselijke tol, die uiteraard prioritair is, loopt ook de materiële schade op. De minister-president onderzoekt daarom de piste om een bijdrage van 100.000 dollar vanuit het Flanders Unesco Trustfund te verlenen voor de verstrekking van essentiële materialen en uitrusting voor de noodbescherming van cultureel erfgoed.

1.2. Europees, Belgisch en Vlaams beleid

De minister-president begint met het Europese beleid, waarbij hij de sancties nog even achterwege laat en later behandelt (zie 1.3).

Er was een vraag over de Top in Versailles begin maart 2022 en het thema van de versterkte strategische autonomie van de EU. In het licht van de gebeurtenissen in Oekraïne ging het daar vooral over autonomie inzake energie en defensie. Op die beide thema's komt hij later in zijn toelichting nog terug (zie 1.6 en 1.10).

Op 25 maart besliste de Europese Raad dat er een 'Ukraine Solidarity Trust Fund' opgericht moest worden waarmee hulp gegeven kan worden voor de onmiddellijke noden en ook de heropbouw van Oekraïne gefinancierd kan worden. Principieel ondersteunt de minister-president uiteraard een dergelijk fonds. Het is wachten op de details om een nadere houding aan te nemen.

Verschillende leden vroegen ook naar het versnelde EU-lidmaatschap van Oekraïne. De minister-president onderstreept in zijn antwoord dat er geen 'fast track'-procedure, noch een procedurele shortcut bestaat. Dat zou unfair zijn tegenover andere landen die in een toetredingsproces zitten. Het EU-Verdrag legt duidelijke regels en procedures vast voor nieuwe leden van de EU en die moeten, wat de Vlaamse Regering betreft, worden gevolgd. Haar positie stemt daarin overeen met die van de meeste lidstaten. Lidmaatschap van de EU is geen lichtzinnig gegeven. Oekraïne, Georgië en Moldavië hebben begin maart 2022 elk een aanvraag tot EU-toetreding ingediend. Volgens de procedure is de Europese Commissie nu eerst aan zet. Zij stelt een advies op over de geschiktheid van de aanvraag van elk van die drie landen. Daarna nemen de lidstaten met unanimitéit een beslissing over de aanvraag.

Om op Belgisch niveau de crisis aan te pakken, werden enkele taskforces opgericht. Men vindt daarover informatie op de website van de federale overheid.

Op Vlaams niveau is er in de eerste plaats de Taskforce Noodopvang Oekraïne die de Vlaamse Regering op 14 maart 2022 oprichtte en die de spil vormt tussen alle betrokken beleidsdomeinen, tussen Vlaanderen en het federale niveau, en tussen Vlaanderen en de lokale besturen en gouverneurs. Zoals men weet, staat die taskforce onder de leiding van Jeroen Windey, leidend ambtenaar van het Agentschap Binnenlands Bestuur.

Daarnaast is er de Economische Taskforce Oekraïne-Rusland, die werd opgericht op initiatief van hemzelf en minister Hilde Crevits. Die taskforce neemt een coördinerende rol op, waarbij FIT en VLAIO de trekkers zijn. Ook het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken is betrokken vanuit zijn expertise inzake sancties en de controle op de uitvoer van strategische goederen. Op 14 april 2022 kwam die economische taskforce voor het eerst samen. Ook de belangrijkste sectororganisaties (Agoria, Fevia, Essenscia), evenals Voka en UNIZO, namen deel aan de startvergadering.

Binnen de Vlaamse administratie worden de relaties met Rusland, Wit-Rusland en Oekraïne beoordeeld aan de hand van een afwegingskader. Dat geeft richting bij

specifieke vragen over de relaties met Rusland en Wit-Rusland en omvat een aantal algemene principes. Ook is het een referentiekader voor posities en gedrag. Het afwegingskader omvat concrete richtlijnen voor diplomatiek gedrag ten aanzien van Russische en Wit-Russische vertegenwoordigers. Ten slotte wordt aanbevolen om te onderzoeken waar samenwerking met Oekraïne mogelijk is. Zodoende krijgen beleidsmedewerkers en diplomatieke vertegenwoordigers een houvast om eensgezind te reageren op situaties die zich in de dagelijkse werking voordoen.

1.3. Europese sanctiepakketten

Een derde thema waar heel wat vragen over gingen, waren de sanctiepakketten van de EU en hun economische impact op Vlaanderen. De minister-president denkt dat men alleen al met die sanctiepakketten een commissievergadering zou kunnen vullen. Hij stelt dan ook voor om niet in te gaan op de inhoud van de opeenvolgende sanctiepakketten, maar eerder op de impact en wat men doet om die te milderen.

Noch Rusland, noch Oekraïne staat in de top tien van grootste handelspartners. In 2021 waren ze samen goed voor slechts 1,21 procent van de totale Vlaamse uitvoer en voor 1,93 procent van de totale Vlaamse invoer. Bovendien valt de handel met beide landen voorlopig niet volledig stil. Dat betekent uiteraard niet dat er geen effecten op onze economie te verwachten vallen.

Vlaanderen importeert vanuit Rusland en/of Oekraïne vooral energieproducten (steenkool, olie en gas), landbouwproducten (granen, zaden, veevoeders en meststoffen) en ruwe diamant, en daarnaast ook nog hout en machines.

Welke gevolgen zijn er voor de Vlaamse export? FIT heeft onlangs de jaarcijfers voor de export 2021 bekendgemaakt. De effecten van het conflict in Oekraïne kunnen daarin nog niet gelezen worden, aangezien de cijfers altijd een drietal maanden vertraging hebben. Het spreekt voor zich dat FIT de cijfers aandachtig monitort. FIT activeerde ook twee e-mailadressen: een voor exportadvies voor Rusland en een ander voor Oekraïne. Daar kunnen ondernemers terecht met hun dringende vragen.

Als zijn diensten weet hebben van getroffen individuele bedrijven, geven ze advies. Uiteraard plaatste FIT de voor 2022 voorziene acties en events die gericht zijn op Rusland of Oekraïne on hold. Jaarlijks staan er ongeveer 130 acties en events op het FIT-actieprogramma. Er is dus voldoende aanbod om getroffen Vlaamse exporteurs te begeleiden naar alternatieve afzetmarkten. Vlaamse bedrijven kunnen bovendien altijd individueel een beroep doen op de dienstverlening van het binnen- en buitenlandse netwerk van FIT.

Tot nog toe werd met FIT voornamelijk contact opgenomen over de praktische aspecten van het zakendoen, zoals transport- en betalingsproblemen, exportdocumenten en lokale aankopen. Verder informeren bedrijven of de producten of diensten onder het sanctieregime vallen. FIT biedt een spectrum aan steuntypes voor marktdiversificatie aan, zoals steun voor prospectiereizen buiten de Europese Economische Ruimte, voor internationale maatwerkprojecten en voor de deelname aan buitenlandse beurzen of events. Bovendien besliste de Vlaamse Regering ook via de toepassing van de overbruggingslening, tot liquiditeitsondersteuning voor getroffen bedrijven.

Vlaamse bedrijven die actief zijn in Rusland, Wit-Rusland en Oekraïne kunnen juridisch nog altijd plaatselijke activiteiten uitoefenen indien die buiten de Europese sancties vallen. Ten aanzien van Oekraïne gelden er enkel sancties voor de Krim en voor de regio's in handen van de zelfverklaarde volksrepublieken in de Donbas. In Oekraïne kunnen Vlaamse bedrijven dus zaken blijven doen, voor zover de situatie op het terrein dat toelaat.

In sectoraal opzicht kwam de diamantsector de laatste tijd veelvuldig in de pers. Er zijn in de huidige EU-sanctiepakketten al maatregelen genomen omtrent diamant. De Vlaamse Regering heeft zich daar nooit tegen verzet. De vraag leeft of er meer gedaan kan worden. De minister-president wil dat zeker bekijken, maar wil anderzijds ook duidelijk zijn: men mag het ultieme doel van sancties niet uit het oog verliezen, met name Rusland treffen. Als Rusland eenvoudig zijn handel kan verleggen naar Dubai of Mumbai, snijdt Vlaanderen enkel in eigen vel en missen de sancties hun effect. Het is vandaag moeilijk om vooruit te blikken op de toekomstige samenwerking tussen de Antwerpse diamanthandelaars en Alrosa. Het gaat in de eerste plaats nog altijd over privécontracten.

Er zijn de voorbije weken veelvuldig contacten geweest met het Vlaamse middenveld over de economische gevolgen van het conflict. Ook op dat vlak kan de economische taskforce een rol spelen. Heel wat sectoren ondervinden immers hinder. Het gaat daarbij niet enkel over de agrovoedingssector, maar onder andere ook over transport, bouw en de logistiek. De export van agrovoeding naar Rusland was al enkel jaren gedaald door de eerdere sancties. Nu komt ook de import van agro-producten onder druk.

Pas in mei 2022 of juni 2022 zijn er statistische gegevens beschikbaar die een licht werpen op de evolutie sinds februari 2022. Het is voorlopig te vroeg om prognoses te maken over de bredere macro-economische impact van de oorlogssituatie op Vlaanderen. Daarvoor ontbreekt het nog aan de noodzakelijke data. De komende maanden zal men daar een beter beeld op krijgen en zal ook de prognose van FIT gestalte krijgen.

Wat de uitgebreide lijst van nominatieve sancties betreft waar bepaalde individuen en bedrijven op staan, erkent de minister-president dat het niet altijd eenvoudig is voor Vlaamse bedrijven om te weten te komen of ze nog zaken kunnen doen met bepaalde bedrijven, omdat er soms een directe of indirecte link kan zijn. De thematiek wordt opgevolgd door de FOD Financiën. Hij verneemt van zijn diensten dat er een goede samenwerking is op technisch niveau en dat er regelmatig overleg is om snel duidelijkheid te kunnen verschaffen over individuele gevallen. De FOD volgt ook de effecten op van de SWIFT-ontkoppeling van bepaalde private Russische banken. Bedrijven die door deze SWIFT-ontkoppeling getroffen worden, gaan op zoek naar allerlei uiteenlopende oplossingen. Zo openen ze rekeningen bij banken die niet geïmpacteerd zijn of zoeken ze betalingsmogelijkheden via derde landen. FIT volgt de vragen op die bij het kantoor in Moskou aankomen en verleent advies. De blootstelling van de Belgische financiële sector aan Rusland wordt opgevolgd door de federale overheid. Verder zal het recent ingetreden havenverbod zeker een impact hebben op de Vlaamse havens, maar het is momenteel te vroeg om de precieze omvang ervan te kunnen inschatten.

De Russische tegenmaatregelen zijn er in eerste instantie op gericht om de internationale sancties tegen zijn financiële en economische operatoren te counteren. Daarnaast werd gedreigd met het nationaliseren van eigendommen van buitenlandse investeerders. De impact van deze sancties op Vlaamse bedrijven en investeerders is momenteel nog onduidelijk.

1.4. Controle op strategische goederen

Op 24 februari 2022, de dag van de Russische invasie in Oekraïne, besloot de minister-president meteen om de op dat moment geldige dualuse-uitvoervergunningen naar Rusland te schorsen. Ondertussen zijn de Europese sancties van kracht, zowel voor Rusland als voor Wit-Rusland. Een beperkt aantal uitzonderingen zijn weliswaar mogelijk, maar zijn diensten ontvingen tot dusver slechts één aanvraag voor de toepassing van een van die uitzonderingen.

Ook niet-dualuseproducten zijn getroffen. De verschillende producten waarvoor transacties naar Rusland en Wit-Rusland verboden zijn, zijn te raadplegen in de bijlagen bij de relevante Europese verordeningen. Zijn diensten zijn echter enkel bevoegd voor de controle op strategische goederen: naast dualusegoederen gaat het om militaire goederen en civiele vuurwapens. De overige gesanctioneerde goederen zijn een federale bevoegdheid.

De vraag wordt gesteld of bedrijven voldoende op de hoogte zijn van die sancties. De Vlaamse overheid heeft diezelfde dag nog haar beslissing gepubliceerd op haar website en kort nadien nog nadere informatie gepubliceerd. Ook journalisten berichtten er diezelfde dag over. Louter door de oorlogsactualiteit en de Europese respons daarop zou elke redelijke en zorgvuldige exporteur alleszins kennis moeten hebben van de nieuwe sancties.

Zijn diensten namen ook deel aan een aantal bewustmakingsevents georganiseerd door de federale overheid en belangenorganisaties. De minister-president herhaalt nogmaals dat de controle aan de grenzen en de handhaving van sancties een bevoegdheid is van de federale overheid.

Wat de uit- en doorvoer van defensiegerelateerde producten naar Oekraïne betreft, moet men natuurlijk de regelgeving volgen. De types van vergunningen en de basiscontroles blijven dezelfde. Zo blijft het belangrijk dat het opgegeven eindgebruik geverifieerd wordt en dat het risico ingeschat wordt dat de goederen in verkeerde handen vallen. Zijn diensten en hijzelf geven dossiers omtrent Oekraïne de hoogste prioriteit. Dat is ook het belangrijkste aandachtspunt van de Europese Raadswerkgroep over wapenexport Oekraïne. Binnen de geldende regels behandelt men vergunningsprocedures zo snel mogelijk. Tot nog toe is het aantal dossiers beperkt. Het gaat vooral over lichaamsbepantsering die naar Oekraïense burgers gestuurd wordt. Ook naar Poolse distributeurs wordt lichaamsbepantsering overgebracht, met eventueel eindgebruik in Oekraïne. Dat gebeurt op basis van globale vergunningen. Daarnaast heeft ook het Ministerie van Defensie bij een aantal Vlaamse bedrijven goederen aangekocht voor levering aan de Oekraïense strijdkrachten. Die leveringen vallen onder de bevoegdheid van de federale overheid.

1.5. Positionering van grootmachten als China en niet-Europese landen ten aanzien van de sancties

Een vijfde thema betreft de positionering van grootmachten zoals China en niet-Europese landen, onder meer ten aanzien van de sancties. De sancties werden voornamelijk ingevoerd door de EU en haar G7-partners. Daarnaast sloten een aantal gelijkgestemde landen zich aan. Hoe meer landen aansluiten bij de bestaande sancties, hoe groter het effect zal zijn op het Russische regime. Er is echter een duidelijke tweespalt tussen landen die de Russische acties scherp veroordelen en landen die expliciet hun steun uitspreken voor Rusland. Sommige landen zoals China stellen zich heel dubbelzinnig op.

Tijdens de EU-Chinatop stond de Russische agressie tegen Oekraïne prominent op de agenda. De EU drong er bij China op aan om de Russische acties te veroordelen en gezamenlijk te werken aan een beëindiging van het conflict. Daarnaast is ook gesproken over de mensenrechtensituatie, het klimaat en de digitale agenda, en de wederzijdse handels- en investeringsbetrekkingen.

1.6. Energieafhankelijkheid

Een zesde thema betreft het vraagstuk van de energieafhankelijkheid. Voorlopig is er in België geen probleem inzake energiebevoorrading. Er is wel een duidelijke impact op de energieprijzen. De energiecrisis maakt de energietransitie alvast nog urgenter. Het wordt belangrijk om op lange termijn in te zetten op de uitfasering

van de Europese import van Russische energiebronnen. Op Vlaams niveau dient dat te gebeuren in lijn met het Vlaamse Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Ook op de informele EU-top van Versailles werd besloten tot een beperking van de energieafhankelijkheid.

De Europese Commissie zal eind mei een voorstel van REPowerEU-plan indienen. Daarnaast wordt ook nog gewerkt aan gasopslag en bevoorrading, de optimalisatie van de elektriciteitsmarkt, gecoördineerde investeringen in energiesystemen, en connectiviteit met de directe buurlanden. De EU doet er inderdaad goed aan collectief actie te ondernemen. De minister-president kijkt uit naar het omvattende en ambitieuze plan dat de Europese Commissie zal voorstellen.

Specifiek voor Ing is de Fluxysterminal in de haven van Zeebrugge een van de Vlaamse troeven binnen het energievraagstuk. Die maakt het bijvoorbeeld mogelijk toenemende hoeveelheden vloeibaar aardgas te importeren. De EU heeft momenteel een Ing-invoercapaciteit van 157 miljard kubieke meter. Dat komt overeen met 40 procent van de totale gasvraag op de markt. Die invoercapaciteit wordt echter niet volledig benut. In 2020 bedroeg de Ing-invoer in de EU namelijk slechts 70 tot 80 miljard kubieke meter. Er is dus nog een marge.

In de invoer van toenemende hoeveelheden Ing schuilt potentieel een economische opportuniteit voor Vlaanderen. In lijn met de algemene EU-strategie worden overigens alle bijkomende gasbevoorravingsbronnen verkend, zowel inzake Ing als via bestaande pijpleidingen. In die optiek werd ook gevraagd of de leveringen van Russisch Ing in Zeebrugge aanhouden, wat voorlopig het geval is. De haven van Zeebrugge is technisch perfect capabel om ook Ing uit de VS te ontvangen. Daarvoor zijn geen specifieke investeringen noodzakelijk.

Tijdens zijn ontmoetingen met andere regeringsleiders kaart de minister-president het energievraagstuk stelselmatig aan. Een specifieke vraag gaat over de Russische dreiging om de gaskraan dicht te draaien, indien er niet in roebels betaald wordt. De minister-president constateert samen met de commissie dat de leveringen nog altijd plaatsvinden.

1.7. Voedselzekerheid

Een zevende thema gaat over voedselzekerheid. De voedselproblematiek komt in meerdere internationale gremia aan bod. De VN-secretaris-generaal kondigde in maart de oprichting aan van een nieuwe 'Global Crisis Response Group on Food, Energy and Finance'. Die nieuwe groep moet mondiale verstoringen van de voedselvoorziening en de sterk stijgende energieprijzen aanpakken. Daarnaast wil men er ook voor zorgen dat noodmaatregelen de langetermijnstabiliteit niet ondermijnen. Organisaties zoals de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties, het UN World Food Programme en het International Fund for Agricultural Development monitoren de mondiale voedselcrisis op de voet en maken de laatste data en informatie toegankelijk op hun websites. De VN spoort lidstaten en internationale financiële instellingen aan om bijkomende financiële inspanningen te leveren en reserves ter beschikking stellen aan landen die met honger en hongersnood worden bedreigd. Vlaanderen draagt jaarlijks 600.000 euro bij aan het Central Emergency Response Fund van de Verenigde Naties, een fonds dat wereldwijd inzet op humanitaire rampen en hongersnoden.

Een belangrijke aanbeveling van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties om de huidige voedselcrisis tegen te gaan, is het vermijden van exportrestricties en protectionistische marktverstoringen, zoals dat gebeurde in 2008. Het adagium luidt: 'Keep the markets open'.

Het thema komt ook aan bod binnen de WTO, meer specifiek tijdens de bespreking van het landbouwdossier en het dossier visserijsubsidies in de aanloop naar MC12, de twaalfde ministeriële conferentie van de WTO, die zal plaatsvinden in juni 2022. In beide dossiers speelt Rusland een belangrijke rol. Moskou legt de oorzaak van de voedselschaarste en prijsstijgingen bij de EU-sancties, bij de VS en bij de bondgenoten. De EU kaart dat misleidend narratief actief aan en ontkent het Russische discours in haar communicatie met derde landen en op internationale fora.

Ook via de Verklaring van Versailles agendeerden staats- en regeringsleiders voedselzekerheid als prioriteit. De Vlaamse Regering schaaft zich daar volmondig achter. Gezien het toenemende belang van voedselzekerheid in de discussies in zowel de handels- als de landbouwfilières zal zijn administratie het onderwerp in de relevante DGE-formaties ter voorbereiding van raadswerkgroepen ook terdege opvolgen, in nauwe samenwerking met het Departement Landbouw en Visserij.

FIT nam nog geen initiatieven met de specifieke doelstelling om Afrikaanse markten te openen voor strategische voedingsproducten om de plaatselijke hongersnood te temperen. Maar uiteraard blijft FIT wel multisectorale reizen organiseren, zowel naar West- als naar Oost-Afrika. Ook VLAM en het Belgian Meat Office nemen initiatieven voor de getroffen Afrikaanse landen. Voor pluimveevlees voerde VLAM in 2018 en 2019 al een campagne in landen zoals Ghana, de Democratische Republiek Congo, Kameroen, Kenia en Tanzania. Ghana en Congo behoren tot de top-10 van de belangrijkste exportbestemmingen voor Belgisch pluimveevlees.

In Sub-Sahara promoot het Belgian Meat Office rund- en varkensvlees in de landen Ghana, Ivoorkust en Zuid-Afrika. Zuid-Afrika heropende de markt voor varkensvlees sinds 23 februari 2022. VLAM plant een handelsmissie in september 2022 naar Ghana en Ivoorkust.

1.8. Fake news

Een achtste thema gaat over fake news. Op 24 februari 2022 riep het Vlaams Parlement via de resolutie over de veroordeling van de Russische inval in Oekraïne (*Parl.St. VI.Parl. 2021-22, nr. 1167/2*) onder meer op om de strijd aan te binden met propaganda en desinformatie. Met recht en rede, want een online-informatieoorlog is sinds de inval losgebarsten. De EU schortte alvast de zendactiviteiten van de Russische staatsmedia Sputnik en Russia Today op, tot de agressie tegen Oekraïne is gestopt en tot Rusland stopt met het verspreiden van desinformatie. Dat kan de Vlaamse Regering zeker onderschrijven. Russia Today en Sputnik vormden immers vitale instrumenten in de legitimatie van de Russische agressie. Men mag niet vergeten dat er heel wat Russischtaligen in de Europese Unie wonen, onder meer in Duitsland en in de Baltische staten, merkt de minister-president op. Die mensen zijn extra gevoelig voor desinformatie in hun moedertaal.

1.9. Opvang van Oekraïense vluchtelingen en financiering van de crisis

Een negende thema betreft de opvang van de Oekraïense vluchtelingen en de financiering van de crisis. Tot nu toe wordt in de EU gewerkt met herbestemming van bestaande Europese middelen. Dat is het geval voor de cohesie- en migratiemiddelen. De Commissie heeft voorstellen gedaan om cohesieprogramma's aan te passen, zodat de lidstaten in totaal tot 17 miljard euro kunnen inzetten voor de opvang van vluchtelingen. Uit de fondsen voor binnenlandse zaken kan tot 420 miljoen euro ingezet worden. Voor steun aan de landbouwsector is tot 500 miljoen euro vrijgemaakt.

De voorbije weken en dagen zijn er in de EU belangrijke beslissingen genomen met budgettaire gevolgen, zoals die over de opvang van vluchtelingen, humanitaire bijstand, energieonafhankelijkheid en defensie. De minister-president denkt dat

het nu in eerste instantie belangrijk is dat de Europese Commissie haar huiswerk doet, en dat Vlaanderen stelselmatig maar niet overhaast verdere stappen zet.

Het gaat voorlopig niet zozeer om extra middelen die Europees worden vrijgemaakt, als wel om extra flexibiliteit om de toegewezen middelen ook voor de huidige problematiek in te zetten. De Vlaamse Regering onderzoekt momenteel de opportuniteiten, met name voor de React-EU-middelen.

De Vlaamse Taskforce Noodopvang Oekraïne houdt, op basis van de laatste rapporten van Celeval, rekening met een instroom van 62.400 personen tegen 31 december. Voorlopig staat de teller op een kleine 40.000 Oekraïners. Op dit moment wordt gewerkt aan de budgettaire raming voor 2022. Omdat veel variabelen onbekend of onzeker zijn, zal in bijkomende kredieten voorzien worden om eventuele schokken in de instroom en de opvangcapaciteit doorheen het jaar te kunnen opvangen. Op 22 april 2022 staat de begrotingsaanpassing 2022 geagendeerd op de Vlaamse ministerraad. Het provisievoorstel Oekraïne zal daarvan deel uitmaken. Het provisievoorstel zal onder andere gebaseerd zijn op de Celevalrapporten en op het rapport 'Registraties Vlaams Gewest Taskforce Oekraïne'.

Het verdere verloop van de oorlog zal bepalend zijn voor de verblijfsduur van het gros van de Oekraïense vluchtelingen die Vlaanderen opvangt. Het Statuut van Tijdelijke Bescherming dat op Europees niveau werd geactiveerd, geeft vluchtelingen uit Oekraïne bijna onmiddellijk toegang tot de sociale rechten waarop onze eigen inwoners recht hebben. Het gaat daarbij voor alle duidelijkheid om een tijdelijke bescherming van één jaar, tweemaal verlengbaar met zes maanden. De Vlaamse Regering gaat uit van een tijdelijk verblijf conform die Europese richtlijn. De maatregelen die tot nu toe werden genomen, zijn erop gericht het tijdelijke verblijf zo goed mogelijk te organiseren. Dat gebeurt ten eerste door te voorzien in voldoende extra duurzame huisvestingsplaatsen en zo de reguliere woningmarkt zoveel mogelijk te ontzien, en ten tweede via de uitrol van een brede waaier flankerend beleid, gaande van Inburgering tot Welzijn, Werk en Onderwijs.

In het domein Werk zijn er het afgelopen jaar belangrijke evoluties en wetswijzigingen geweest die zullen bijdragen aan een snellere en kwaliteitsvolle toegang tot werk. De afspraken die in dat kader gemaakt zijn met onder meer de agentschappen Integratie en Inburgering en de diensten bevoegd voor werk, alsook met de lokale besturen, de OCMW's en de VVSG, kunnen grotendeels ook ingezet worden voor de stappen naar werk van de Oekraïense vluchtelingen.

Gezien de diversiteit onder de vluchtelingen en de oorlogscontext kan men er echter niet van uitgaan dat alle Oekraïense vluchtelingen snel de stap naar werk zullen kunnen zetten.

Een eerste screening is daarom wenselijk voor de opstart van een traject naar werk of matching. De prescreening gebeurt door de agentschappen Integratie en Inburgering, de OCMW's, of door de basisdienstverlening van de VDAB voor de Oekraïner die zich spontaan bij de VDAB aanmeldt. Voor wie snel stappen naar werk kan zetten, sluit men maximaal aan op de bestaande dienstverlening en het aanbod voor anders-taligen met migratieachtergrond. In eerste instantie wordt ingezet op snelle matching voor wie aan het werk wil. Dat zullen voornamelijk tijdelijke jobs zijn in sectoren waar de nood hoog is en kennis van het Nederlands geen vereiste. Daarnaast zijn er de technische en hoger geschoolde profielen met ervaring, die aan de slag kunnen met een contacttaal of een (heel) beperkte kennis van het Nederlands. Er wordt voorzien in taalondersteuning voor zowel werkgever als werknemer.

Voor meer informatie over de initiatieven inzake flankerend beleid verwijst de minister-president naar de bevoegde ministers.

1.10. Defensie en de bezorgdheid over buitenlandse inmenging in Vlaamse bedrijven

Een laatste thema gaat over defensie en de bekommernissen over buitenlandse inmenging in de Vlaamse bedrijven.

In het licht van steeds meer veiligheidsdreigingen, instabiliteit en strategische concurrentie besliste de Europese Raad in Versailles om verdere stappen te zetten met het oog op meer Europese soevereiniteit. Het gaat onder meer om een sterkere Europese defensiecapaciteit. De NAVO blijft voor de lidstaten uiteraard de grondslag van de collectieve defensie, maar een slagkrachtigere Europese Unie kan daartoe bijdragen. Met het oog daarop zal in de EU meer geïnvesteerd worden in defensiecapaciteit en innovatieve technologieën voor veiligheid en defensie. Van de Commissie en van het Europees Defensieagentschap wordt uiterlijk midden mei 2022 een analyse verwacht van lacunes op vlak van defensie-investeringen. Die zal gebruikt kunnen worden als uitgangspunt voor de juiste investeringen. Het Strategisch Kompas zal ook nog verder richting geven aan de versterking op vlak van veiligheid.

De beoogde versterking van de Europese defensiecapaciteit sluit aan bij de visie van de Vlaamse Regering. Naast het inhoudelijk onderschrijven van deze betrachting ziet de minister-president ook opportuniteiten voor Vlaamse bedrijven en onderzoekscentra. Vlaanderen heeft immers heel wat knowhow op het vlak van innovatieve technologieën.

Commissieleden peilden ook naar de actuele inmenging van Russische, Wit-Russische en Chinese eigenaars in Vlaamse bedrijven. Op eigenaarschap heeft men zicht, maar de minister-president merkt daarbij op dat bezit niet hetzelfde is als inmenging. Het Departement EWI heeft eerder al een studie uitgevoerd naar de buitenlandse invloed in strategische Vlaamse economische sectoren op ad-hocbasis. Men overweegt de uitvoering van een geactualiseerde studie, maar daarover is nog geen beslissing genomen en er is ook nog geen timing bepaald.

Wat het Russische eigenaarschap van Vlaamse bedrijven betreft, zijn er 38 ondernemingen voor minstens 50 procent in handen van een Russische eigenaar. Die zijn goed voor 154 jobs en een toegevoegde waarde van 70,2 miljoen euro. Er zijn amper zes kleine Vlaamse ondernemingen in handen van Wit-Russische eigenaars. Ze vertegenwoordigen twee gekende vte en een netto toegevoegde waarde van 0,23 miljoen euro. Die kleine handelszaken zijn vooral bedrijvig in de volgende activiteiten: bouw, gezondheid, kleinhandel en consultancy. Momenteel zijn er 124 ondernemingen voor minstens 50 procent in handen van een Chinese eigenaar. Die zijn goed voor 8036 jobs en een toegevoegde waarde van 799,3 miljoen euro. Door de huidige sancties is het niet zomaar mogelijk voor Russische of Wit-Russische onderdanen om een bedrijfsactiviteit in België uit te voeren of op te starten. Voor een hele reeks sectoren zijn er immers specifieke bepalingen afgekondigd, die sterke beperkingen opleggen. Ook het openen van een bankrekening, wat een primordiale voorwaarde is voor de oprichting van een onderneming, is niet mogelijk. De aangehaalde gegevens voor Russisch, Wit-Russisch en Chinees eigenaarschap van Vlaamse bedrijven blijken uit data uit de Bel-firstdatabank van Bureau Van Dijk.

De regering is op haar hoede wanneer het gaat om directe buitenlandse investeringen door Russische of Wit-Russische investeerders. De Europese Commissie publiceerde in die optiek op 6 april 2022 richtsnoeren voor de lidstaten in het licht van de sancties. Daarin wijst zij op het verhoogde risico van dergelijke directe buitenlandse investeringen voor de openbare orde en veiligheid. Daarom roept de Commissie de lidstaten op om dergelijke investeringen – binnen de toepasselijke regels – systematisch te controleren en zorgvuldig te onderzoeken, en dat zowel via de nationale screeningsmechanismen als andere rechtsinstrumenten binnen de mogelijkheden

van de toegelaten beperkingen op het vrij verkeer van kapitaal en de vrijheid van vestiging binnen de EU.

Op Belgisch niveau wordt er gepraat over een interfederaal screeningsmechanisme voor buitenlandse investeringen. Rond het jaareinde en begin dit jaar voerden de diensten van de minister-president en hijzelf intensieve gesprekken daarover met de andere regeringen van het land. Voor de meeste punten werd al een compromis gevonden. Men heeft een geconsolideerd tekstvoorstel van de federale collega's ontvangen, dat momenteel bestudeerd wordt. Er moet een goed evenwicht gezocht worden tussen openheid voor buitenlandse investeringen, die een sterke bijdrage kunnen leveren aan de innovatie en aan het concurrentievermogen enerzijds, en het beschermen van de openbare orde en veiligheid anderzijds.

2. Vragen van de leden

2.1. Tussenkost van Johan Deckmyn

Johan Deckmyn informeert naar de garanties dat de middelen, die onder meer via het Ukraine Solidarity Trust Fund naar Oekraïne zullen stromen, en waarvan hij op zich een voorstander is, op de goede plek zullen terechtkomen, in het licht van de hoge positie die het vooroorlogse Oekraïne innam op de wereldwijde corruptie-index. Zo heeft Nederland al voorgesteld om de middelen voor wederopbouw ook in te zetten voor de verbetering van beleidsstructuren. Verdient dat initiatief ook geen steun van Vlaanderen?

Ziet de minister-president de recentesignaleerde terugkeer van Oekraïners naar hun land als structureel of tijdelijk? Het lid vraagt naar de impact daarvan op de opvanginitiatieven en de middelen die worden ingezet.

2.2. Tussenkost van Joris Nachtergaele

Joris Nachtergaele acht het duidelijk dat de handelsrelaties met Rusland voor langere tijd onderkoeld zullen zijn, wat de nood onderstreept aan diversificatie en handelsakkoorden. Ziet de minister-president wijzigingen, vooral ook op Europees niveau, in dat debat, dat vaak ideologisch gekleurd is?

2.3. Tussenkost van Emmily Talpe

Emmily Talpe memoreert met afschuw dat ondertussen al 4,5 miljoen personen Oekraïne zijn ontvlucht. Anderzijds keren er ook terug. Merkt men die evolutie ook in Vlaanderen? Het lid drukt haar bezorgdheid uit over voortijdige terugkeer.

Verder pleit ze ervoor om zo vlug mogelijk de benodigde data te verzamelen, zodat snel geschakeld kan worden in bijvoorbeeld de landbouwsector. Zij herinnert eraan dat een derde van ons graan uit Oekraïne komt.

Wat is de impact van de instroom van vluchtelingen op het personeel van de VDAB? Zijn meer mensen nodig voor hun begeleiding naar werk?

Tot slot onderstreept ze het belang van de federale coördinatie voor de sancties en hun effect op energie- en voedselbevoorrading. Hoe staat de minister-president daartegenover?

2.4. Tussenkost van Karl Vanlouwe

Karl Vanlouwe vraagt of de minister-president kan bevestigen dat er in België en Vlaanderen minder problemen zijn met de toepassing van de Europese sancties,

anders dan in Nederland, waar men besliste om een coördinator aan te stellen. Of is iets dergelijks ook bij ons nodig?

Wat is, voor de cijfers die de minister-president noemde over Wit-Russisch, Russisch en Chinees eigenaarschap van Vlaamse bedrijven, de Vlaamse bevoegdheid inzake de door hem genoemde screening? Welk agentschap houdt zich bezig met de toepassing van Europese richtlijnen op dat vlak? Of moet die bevoegdheid (inter)federaal geregeld worden?

Tot slot vraagt hij toelichting bij het Franse voorstel om een nieuw Europees schuld papier uit te geven ter financiering van het Ukraine Solidarity Trust Fund. Wat is het standpunt van de Vlaamse Regering?

2.5. Tussenkomen van Staf Aerts

Staf Aerts treedt bij dat het rapport van de OVSE eens te meer aantoont hoe misdaden tegen de mensheid gepleegd worden in Oekraïne en hoezeer Europese burgers getroffen worden door het conflict. Wat was in dat verband het antwoord van China op de Europese oproep tot krachtige veroordeling?

Er is echter nog een andere grootmacht die een twijfelachtige positie inneemt: India, dat juist zijn import uit Rusland met miljarden verhoogt. Daarmee komen de sancties tegen de invoer van diamant in beeld. Die afwijzen met het argument dat men daarmee alleen de handel verschuift, klopt niet, want dat gebeurt even goed op andere terreinen. Antwerpen is de enige Europese stad die nog Russische diamanten invoert. Tegelijk profileert de stad zich samen met Vlaanderen om doorgedreven ethisch te werken in die sector. Dan is het op dit ogenblik toch wel bijzonder moeilijk om de ogen te sluiten, besluit het lid. Een wereldleider op dat vlak moet meer doen dan zich niet verzetten tegen Europese sancties, en heeft zelf een voortrekkersrol te spelen. Hij herinnert aan de opmerkingen van de Oekraïense president Volodymyr Zelensky daarover in de Kamer.

Het REPowerEU-plan is goed en nodig. Energieonafhankelijkheid vergt immers collectieve actie. In dat licht is het betreurenswaardig dat de Vlaamse Regering recent besliste – en dat op basis van de volgens de auteurs zelf eenzijdige lezing van een enkele studie – om niet mee te stappen in het initiatief van tien lidstaten om juist vanwege het conflict sneller te gaan. Klimaatambitie is vandaag belangrijker dan ooit. Het lid informeert of Vlaanderen niet alsnog bij de voorlopers kan aansluiten.

3. Antwoord van minister-president Jan Jambon

Jan Jambon verzekert dat de gevoeligheid voor corruptie een aandachtspunt is bij het Ukraine Solidarity Trust Fund, waarvan de modaliteiten evenwel nog niet bekend zijn. De eigen inbreng van Vlaanderen ging tot nu toe vooral naar de VN en de opvangkampen in Polen, dus niet direct naar Oekraïense instanties.

Het is te vroeg om te bepalen of meer vluchtelingen terugkeren dan aankomen. De genoemde terugkeer heeft alleszins geen impact op de middelen. De Vlaamse Regering gaat immers uit van het principe: hoop het beste maar bereid je voor op het ergste. Daarom wordt bijvoorbeeld bij de VDAB een wervingsreserve opgebouwd die geactiveerd kan worden volgens de reële behoefte. Daartoe wordt zoals gezegd in een provisie voorzien bij de begrotingsaanpassing, die vervolgens wordt opgenomen voor zover nodig.

Voor de toekomst van de Europese handelsakkoorden moet het resultaat van de Franse presidentsverkiezingen afgewacht worden. Hij herinnert eraan dat de EU de laatste vijf jaar alleen nog met Vietnam een akkoord sloot.

Wat de snelheid van het schakelen betreft, is de minister-president van oordeel dat zijn regering dat nu al doet. Hij verzekert dat hij de intentie heeft om dat te blijven doen. De minister van Landbouw heeft daarbij bijzondere aandacht voor haar beleidsdomein.

De opvolging van de sancties verloopt in goed overleg met de federale overheid, voornamelijk binnen de DGE. De toepassing verloopt goed binnen de huidige structuren en bijkomende coördinatie is volgens hem niet nodig. Het strategisch screenings-mechanisme moet nog wel gevalideerd worden, al zijn de grootste knelpunten met de federale overheid weggewerkt. De opvolging van de sancties op het vlak van strategische goederen gebeurt op dit moment door het bevoegde Vlaamse agentschap.

Het nieuwe schuldpapier is nog geen voorstel maar een idee, waarvan de Vlaamse Regering een koele minnaar is. Voor haar moeten die middelen binnen de bestaande middelen gezocht worden.

De Europese oproep is in China op een koude steen gevallen. Men heeft er kennis van genomen maar men heeft er nog niet veel mee gedaan. Voor India geldt hetzelfde. In Zuid-Afrika heeft de minister-president zelf geleerd dat de BRIC-landen meer aan elkaar hangen dan hij dacht. Het is meer een club die nauw overlegt dan een verzamelnaam.

Wat diamant betreft, blijft hij erbij dat het waanzin is om sancties op te leggen die in Rusland geen enkel effect hebben maar wel economisch nadeel voor de Vlaamse diamantsector. Hij is wel voorstander om ze samen met Mumbai en Dubai te nemen.

Tot slot ziet hij het hoogindustriële en dichtbevolkte Vlaanderen ook niet als voorloper in de energieonafhankelijkheid. Het Vlaamse Energie- en Klimaatplan is volgens hem ambitieus genoeg. Economie en ecologie moeten in balans blijven, besluit hij.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Joris NACHTERGAELE
Johan DECKMYN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

BRIC	Brazilië, Rusland, India, China
DGE	directie-generaal Europese Zaken en Coördinatie
EU	Europese Unie
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie
FIT	Flanders Investment & Trade (= Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen)
FOD	Federale Overheidsdienst
G7	Groep van Zeven
MC12	Twelfth WTO Ministerial Conference
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
ngo	niet-gouvernementele organisatie
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OVSE	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
PCPM	Polish Center for International Aid
SWIFT	Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication
UN	United Nations
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VLAIO	Agentschap Innoveren en Ondernemen
VLAM	Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing
VN	Verenigde Naties
Voka	Vlaams netwerk van ondernemingen
VS	Verenigde Staten
vte	voltijdsequivalent
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
WTO	World Trade Organization